

- LIBER II. TITVLVS II. Quæstio VII.
- 72 Signa apparentia , inspia venenæ assumptione .
 9 Venenæ omnia odore sunt abominabili , & sapore horribili .
 10 Cur natura venena creaverit , ex Plinio , exploditur .
 11 Signa concomitantia assumptionem veneni .
 12 Omne venenum cum deodoratur , ledat guttur , gulam juxta fauces adstringit , &c.
 13 Signa apparentia in ipsa venenæ assumptione ceteris minus fallacia .
 14 Signa ab assumptione veneni .
 15 Ceteras adventus symptomatum maxime in consideratione habenda .
 16 Cum sanus homo deripere ab assumpto cibo in se-va symptomata incidit , de veneno maxima est suspicio .
 17 Venenum intus genitus dum latere potest , & debinc repente se fisi prodere . Declara ut ibid .
 18 Symptomata etiam longe ab assumpto cibo adveniant , non excludunt veneni suspicionem .
 19 Vnius ejusdemque veneni effectus in variis comitibus evarientur .
 20 Possibile est accidentia veneni longe ab ejus assumptione apparetur .
 21 Symptomata veneni si non multa sint , & ordinate adveniant , venenum est potius ingenitum , contra vero , si multa , & confusamenta apparetur .
 22 Symptomata considerantur iuxta eorum naturam , & qualitatem .
 23 Symptomatum enumeratio , quæ ab assumptione veneno proveniant .
 24 Mensis inconstans omnibus ferme venenis exter-nis est communis .
 25 Commaculatio carnis frequens est in omnibus venenis .
 26 A cibis præcise qualitatibus non adeo atrocia symptomata , ut a veneno extrinseco apparetur .
 27 Venenofitas non semper in eodem gradu in omnibus rebus .
 28 Vomitus continuus arguit venenationem .
 29 Symptomata ab ingente veneno minus gravia , ac non adeo substacea .
 30 Signa apparentia post mortem in potionatis .
 31 Alia signa in cadaveribus observata .
 32 Venenorum pterficiuntur duo propria signa .
 33 Cadaver a veneno extinditorum neque à feris , neque ab avibus digesti suntur .
 34 Signa in cadaveribus obscurata minus tuta .
 35 Signa ex dissectione cadaverum de sumpta , an certa existant . Vide num. seq .
 36 Signa ex ventris frigidis in cadaveribus observata .
 38 Plures ex veneno non perent , nisi repetatur .
 39 Deploratio familiarii iis est , qui a veneno evadunt .
 40 A veneno relinquimus quidam morbus cum dolore vago .
 41 Prosumptio propinata veneni post evanescenciam :
 42 Venena , que administrata non occidunt , noxam inferunt insignem .

De signis propinatai veneni , & de falacia , ac validitate eorum signorum .

QVÆSTIO VII.

T Amulta sunt signa notificantia veneni , assumptionem , ut si simul omnia semper concurre-

rent , & nonnullis conditionibus , & conjecturis non definituerentur , possent facilem ac certam notitiam , & evidentem ejus rei nobis afferre ; quia vero contrarium potius evenit , ut scilicet neque omnia simul jungantur , neque conditionibus , & conjecturis praeditis associata existant , inde fit , ut minus facilis & certa ea cognitio evadat , & omnino in pluribus , & secundum plurimum conjecturaliter , licet , ut superius diximus , certa possit haberi in particularibus . Operapretium ergo est ea signa patetfacere , quæ ob eorum multitudinem multiplici distinctione dividenda sunt ; ac primo dividuntur bifariam ; nam quædam considerantur ante mortem , aut sanationem infirmi , quadam post mortem , aut sanationem . 2 Rursum prior trifariarum distinguuntur ; quædam enim habentur ante venenæ assumptionem , vel ante ægrotationem , quædam in ipso actu assumptionis , vel in primo ægrotationis momento , ac principio , quædam post ipsam assumptionem , vel in ipso ægrotationis processu . Incipiendum vero ab iis , quæ consideranda sunt ante ipsam assumptionem , vel ægrotationem , quæ habent ex conditione status , & habitudinis ægrotantis , vel qui veneno potionatus presumuntur : nam & hac indicata faciunt veritatis , & considerante fuit à Galeno 6. de loc. aff. cap. 5. Sunt vero abundatia humorum laudabilium in corpore ægrotantis , vietus sanctorum modo institutus , & magis specialiter qualitas ciborum , quibus usus est immediate antequam ægrotaret , primo namque copia humorum laudabilium id operatur , ut minus 4 verisimile faciat , talen hominem tam subito in sanguinem , malignum , ac præcipitem morbum incidere posuisse , quemlibet excitare solet veneni potio , nulla existente morbifica causa in corpore , considerata præcipue morbi affligrantis magnitudine , ac favorit symptomatum ab eo emanantium , & hoc fortasse illud est , quod maxime in consideratione habendum monuit Cardanus libro secundo capite secundo , dicens : Si symptomata sine causa adveniant , ex 5 sanguine sunt , si cum causa , minime ; non modo enim de externa , ac procatactica causa intelligendum id venit , sed etiam de interna . Vbi ergo humorum laudabilium copia in corpore reperitur , patet symptomata sine causa interna evenire . Limitanda tamen haec sunt , si constet peccata vigore , quippe cum corpora , quæ magis laudabilibus humoribus abundant , possunt deripente in terribilia , ac lethifera symptomata absque alia evidenti causa incurrire , non alter , quam si presentaneum venenum , ac deleterium assumplissent .

Secundo tandem præsumptionem habet id , quod 6 diximus , de vietu sanctorum modo instituto , qui evidenter causa vita haberet ; ubi ergo & fini evidenti , & fine interna , & occulte causam morbus tam magnus evenit , sciendum ex veneno esse , ac mihi quidem ex due conditiones simili judecere valde operari videntur , considerato præterea vietu immediate precedente morbum ; qui si ex cibis laudabilibus fuit , & concoctu facilibus , & illi neque ex natura , neque ex accidenti contrariis , non est cur in pravos humores , aut pravum vietu culpam evenientium symptomatum conjiciamus ; alias autem si quis immediate ante morbum , ut spatiuum diuinum precedentem cibis difficilis concoctionis , aut qui facile putrefactant , aut qui apti sint in venenofam naturam trahire , aut qui sibi alias contraria existent , sese ingurgitantes , deinceps non multo interjecto tempore in lava incidunt symptomata , imo

Quæstio VII. De Venenis , & Veneficiis , & aliis ad ea pertinentibus .

73 immo & mortem obiūset , tota culpa in pravos illos cibos , non in venenum effet rejicienda . Cujus rei notissimum habemus exemplum apud Platinanum Pauli Secundi Pontificis Maximi , qui ex copioso melopeponum esu in repentinam mortem incidit ; neque alter aliis ex comeditione fructuum facile corruptibilium , aut etiam ex aliis cibis præzæ qualitatibus eveniente compertus apud Schenchiūm Observ . lib. 7. titulo de Venen .

Neque ea columnmodo , quæ ex sua natura præva sunt , aliquando symptomata non dissimilia ab iis , quæ venena excitant , excitate solent , sed sunt etiam cibi nonnulli , ut annuebam , qui aliquibus personis adeo inimici sunt , ut si vel per fraudem , vel data opera ingurgitentur , in savissima & horribilia accidentia , tanquam ab assumpto veneno , & aliquando in mortem hominem impingant .

Notum vel ruditus parvus est , multis à caseo abhorre , plerosque vino abstinerre , ac denique alios ab aliis cibis , ac potibus plurimum lædi , quorum plures historias habes apud Schenchiūm libro eodem titulo de Idiosyncrea . Narrat de seipso Guainer . de Venen . cap. 4. in resp . ad dubium principale , (& recitatur quoque ab eodem Schenchiūm ibidem) adeo habuisse inimicam carnem porcinam , ut in eo produceret accidentia veneni , etiam in solis condimentis ea uteretur ; quinimum cum mater , quæ cupiebat filium omnibus cibis affuetere , ipso infuso , ferculum ex porcina carne tenuissime trita parasset , & illi comedendum obtulisset , infra horam tremorem cordis , ac syncopem incurrit , & superveniente vomiti etiam purum sanguinem rejet , ita ut jam morti vicinus videatur . Prater hæc , addam ego ex iis , quæ vidi , aliquip . Nobilem virum , cuius nunc cura , si quando oportet , infervio , non multis abhinc annis novi , quæ a quanplurimis rebus maxime abhorret , præcipue vero à fructibus quibuscumque , inter quos melopepones tanto odio prosequitur , ut ne odorem quidem eorum absque fastidio , & naufea sustineat . quin si clavis è fructu illud data opera degustavit , saporis effusus accipi insipidi cum ponticitate quadam . Theophrast . quoque lib. 6. de casis Plantarum , quem adducit ex Lureconsulto Guiberti quest . Irid . cap . 16. num. 42. dulces sapores non esse omnes hominibus idoneos dicebat , quod ex iis sunt , qui homines in infaniam agant , ex cuius verbis inferri possent , dari venena saporis non ingrati ; quæ tamen rara sunt , & nobis illud fatis est , quod venena , ut plurimum sapore , & odore ingrato & horribili suam contrarietatem cum humana natura manifestent .

Sed à symptomatis concomitantibus assumptio venenæ nonnulla signa non posterioris notitia haberi possunt , immo ut mea fert opinio , majoris multo momenti , quam reliqua sapientia commemorata . Etenim , ut docet Cardan . citato lib. 2. de Venen . cap. 1. & aliis , omne fere venenum , cum de 12 voratur , ledat guttur , gulam juxta fauces adstringit , pruritum , astum , inflammationem partis in partibus oris , interdum dum mandit , sub dentibus stridet , difficultatem quoque in deglutiendo partit , & inter mandibulam naufeam , ac vomendi partis voluntatem , & in summa in ipso deglutitionis actu aut masticationis , displeasantia quedam & abominatione consequtitur . Natura ipsa , vel animali infusio , à suo corruptivo abhorrente . Quamobrem maxime adnotanda hæc videntur ; nam tunc ea signa , quæ desumti diximus ex hominis statu ante ægrotationem , vel ante venenæ assumptionem , non undique tanta confunduntur , sed parum admodum ex seipso operantur , nisi aliis certioribus . admiculis juncta 13 fuerint , ita hæc , quæ succedunt in ipsa venenæ assumptione sepe produnt , quia omnia odore sunt testi .

74 ex se ipsis operari possunt; qua de re, si ea adfuisse confiter, ut puta, quia is, qui potionatus presumitur, resulerit se in prandio, aut cena, immediate ægrotationem precedente odorem terrum & horribilem in cibis perceperit, mox etiam fauicū & gule ardorem, ac reliqua; hæc, inquam, evidentiora signa, procul dubio jam commemoratis erunt videntur in cibis propinatis.

14 Ceterum ab assumptione veneni, & copia multo plura, & pondere graviora signa apparent, quam ut iam commemorata ob eorum multitudinem diversimodo considerantur, ut juxta celeritatem adventus eorum, juxta eorumdem multitudinem, juxta qualitatem, & gravitatem, & similiter juxta alia plurima, ut procedente sermone videbimus. Præ ceteris ramen maxime in consideratione videntur habuisse quoctores Autores de hujusmodi signis locuti sunt, celeritatem adventus symptomatum, tam Medicis, inquam, quam Iureconfutati, in hoc enim universa certitudinem vim fundare videntur, ut si statim, ac repente ab assumptione cibo fauus homo in ea 16 incidat symptomata, que enarram, eum veneno potionatum suisse certum sit. Ita ex Medicis Gal. 6. de loc. aff. cap. 5. class. 4. Act. ferm. 13. cap. 47. & Codronch. in Meth. iestif. cap. 6. & ex Iureconfutatis Bos. in supra citato ita. de del. num. 6. Caball. de omn. gen. homicid. num. 621. & 623. Guazzin. in tract. ad def. lib. 1. def. 4. cap. 5. num. 5. & aliis ratio autem ea est, quam artulit Fortun. Fidel. lib. 4. de relat. Med. 17 cap. 3. dicebat enim, quod etiam venenum intus genitum diu latere posset, & dehinc repente se prodere, tamen possibile non est, ut humores, qui prava ac venenata qualitate donantur, & improba vius ratio praecedens, nihil omnino commonest, unde futuram ægritudinem prævidere licet, quam obrem licet repente etiam ex ingenuo veneno quis perire posset, tamen necesse est aliquam morboam dispositionem praecedere, que minime praecedat, ubi venenum ab extra administratum sit.

Licet vero hoc maximum ac evidenterissimum indicium sit ad probandum venenum administratum esse, non ingenuum, non tamen inde sequitur contrarium, nimurum, quod symptomatis tarda, 18 & longe ab assumptione cibo, vel potu evenientibus, excludant omnino præsumptionem veneni ab extra 19 administrati; nam unius ejusdemque veneni effectus in variis hominibus evariant, non modo quoad magnitudinem & naturam symptomatum, sed etiam quoad tempus nocendi, ut pluribus in seqq. questionibus demonstrabitur. Itaque negari non potest, quod quanto citius ab ingelto cibo, vel potu accidentia veneno simili comparuerint, eo evidenteriorem ac tuori præsumptionem, & conjecturam administrati veneni faciant, possibile tamen 20 est venenum suisse administratum, & quod accidentia non nisi tarda, ac plures post horas & dies retardant, immo & menses & annos, cum venena sint, quæ ad tempus propinari possunt, & non loco dicemus; quæ quidem scilicet non nisi tardissime producent.

21 Considerantur quoque hæc symptomata secundum eorum multitudinem, si enim non multa sint, & sensim paucitumque adveniant unum nimurum post aliud, conjiceret inde licet venenum esse magis ingenuum; si vero multa simul compareant, & confertim, ac cum impetu nullo servato ordine, non modicum præsumptionem faciunt, venenum esse administratum. Card. lib. 2. de venen. cap. 2.

ratio est, quia Natura multo majorem contrariactionem experitur ex improviso à veneno externo aggressa, quam ab interno, quod aliquo modo familiare jam habet, ut declarat idem Cardan. ubi supra. idcirco multo magis turbulentus motus ex illo causatur, quam ex hoc, ab illi enim non aliter quam ab hoste proditor, ex improviso, & nihil tale pertinacientis aggreditur. ex hac ergo turbulentia in externo veneno sit, ut nihil distinctum, aut ordinatum inveniamus, aut securum, nisi immensis periculis etiam ex minimis, si negligantur, ut dicit Bacc. in prolegom. de venen. cap. 17. art. 1. omnia enim usque deque confunduntur, ac inordinatum motu cierunt, natura totis nervis ac viribus contendente, ut improvisum hostem à se repellat, impugnet, subigat, vincat, si modo vincere possit.

Præterea considerantur hæc symptomata juxta 22 eorum naturam ac qualitatem, & sic quidem considerata multiplicia sunt; nos ne in longum protractatur oratio ita, ut radii lectori sit, potiora enarrabimus; reliqua apud Autores de his luculentiter tractantes Lector studiosus habebit; præcipue vero inter Medicos videtur Dioscorid. in prefat. lib. 6. de mat. Med. & ibi Matthiol. In Comm. Act. ferm. 13. cap. 47. Nicoll. summ. 4. ferm. 4. cap. 8. Ardoin. de venen. lib. 1. cap. 3. & 4. Ponctet. de Vener. lib. 2. cap. 7. Viduum de cur. gener. lib. 1. cap. 12. part. 2. Mercurial. lib. 1. de venen. cap. 16. Rudimentum lib. 2. de morb. pestil. cap. 5. Pareum. lib. 20. cap. 5. Bacc. in Prolegom. cap. 18. fœl. 3. art. 1. Calpalpin. lib. 3. cap. 4. Fortun. Fid. lib. 4. de Relat. Med. cap. 3. Codronch. in meth. iestif. cap. 6. sed omnibus lúcentibus tractantem Cardan. lib. 2. de venen. Inter Iureconfutatis autem videndi sunt Guibert. Quæstion. Invidic. cap. 16. num. 54. qui tamen haberet columnoida signa post mortem. Caball. de omn. gener. homicid. num. 626. Farin. quæstion. 122. part. 4. a num. 53. titul. de homicid. Guazzin. in tractat. ad def. iur. defens. 4. cap. 5. a num. 12. lib. 1. & aliis ipsi Iureconfutatis non ignoti. Advertendum autem quod signa, que sequuntur, omnibus venenis communia sunt, non cuiuslibet propriæ, quia nimis operosum est, & præter hujus operis infinitum cuiuslibet veneni particularia signa enumerare; sed cum de particulariis aliquicui veneni notis dubitate occurrit, ad Autores super nominatis, vel alios recurrere necesse est, præcipue vero ad Ardoinum, qui hac longioribus prolectus est, & vix ullius veneni signa prætererit.

Ab assumptione ergo veneni, non longa ut pluri 23 rimū morsa interpolita, perturbatio & nausea oriuntur, quod si simili etiam dolor ventriculi vehemens concomiterit, & cordis tremor, palpitation, syncope, & hujusmodi, pernicioſissimi & lethali veneni indicium erit, ut Cardan. loco sepius citato docet, succedunt dehinc ruetus oolidi, tertii odoris, & saporis ingratissimi ac pravi; frictor interdum oris, vomitus quoque, vel ipsius veneni, quod euafortunato fit, vel præve cuiusdam materie, & humorum corruptorum, atque etiam aliquando sanguinis. singulus his supervenit, & ventris fluxus, inquietus, anxietas, præcepis virium lapsus, pulsus deflectiones, & cordis morbus; hinc sudor frigidus, quibus subsequuntur frigus extremonum, anguilla, & pallor corporis, ejusdemque tumor, & coloris mutatio de pallore in ruborem, algor, flatus, dolores maligni ac vagantes, labiorum &

lingua

linguæ nigritatio, & inflatio, sitis inexhausta, vociis cùm muturæ editio, facies livida, interdum quoq; œdematosa, vertigo, oculorum contorsio, & ecpiemis, seu prolapsus, obscuratio, in aliis proclivitas ad lomum, & aliquando etiam lethargus, & inexpugnabilis dormiendo necessitas, stupor, urina impenitentia, ejusdemque mordicatio, carnis laxitas,

24 & totius corporis fætor, ejusdemque ingens gravitas & oneris fenius, macula rubra, seu livida, mentis inconstans, & alienatio, hac enim omnibus fere venenis communis est, telle Card. lib. 2. contrad. med. trit. 5. contr. 10. & milie alia symptomata que minime necesse est enarrare. Idem autem Card. Comm. 4. Aphor. 62. connumerabat his iheritatem dicens: Cum post cibum morbus in ventriculo sentitur, & alvus, vel vomitus moveretur, & color intra sex horas sit auriginosus, & ut dixi maculosus, scis quod ebitibz venenum lethiferum; ac profecto commutatio carnis frequens in venenis omnibus est, que tamen cito jugulaverint. Sal. de febr. pest. cap. 19.

Distinguntur porro hæc symptomata non modo, ut dixi, prout particularibus venenis magis vel minus convenient, sed etiam prout magis huic, quam illi speciei familiaria sunt. ut exempli gratia, magis iis, qua à tota substantia operantur, quam iis, qua manifestis qualitatibus intermixtum, magis calidis, quam frigidis, magis erodentibus, quam stupefacientibus, magis putrefactentibus, quam strigulantibus; & sic in ceteris, que tamen pro Iureconfutatis minus faciunt, cum necesse semper sit in particularibus Medicorum judicium requiri.

26 Denique considerantur hæc symptomata juxta eorum magnitudinem, & atrocitatem; nam neque à cibis præve qualitatibus, neque ab ingenuo veneno saltem in principio morbi, adeo sèva accidentia exoriuntur, ut veneno externo. Cibientur licet præve qualitatibus existant, ut fungi, rane, limaces, anguillæ, & hujusmodi, nunquam tamen tantam habent cum natura contrarietatem, quod manifestum facit eorum innocuitate, si modica quantitate, & debite preparata aliquantur, vacant enim omni veneficitate; aut, si contendat ea prorsus non vacare, illa modica fortasse, & nullus momenti est; nam 27 veneficas non in eodem semper gradu in omnibus rebus est, ut patet; & in cibis quidem similibus potius propria recipiuntur, quædam reperitur ad concoctionem recipiendam, quam vera veneficas, quamobrem sequitur inde, quod multo remissiora symptomata, & multo post tempore, & minus sèva, & quantitate pauciora cauferent, si quando noceant, ut testatur Bacc. in prolegom. venen. cap. 18. articulo sepius, parte tercia. ergo si vomitus, exempli gratia, ab ingestis fungis (qui tamen venenosæ non sunt) adveniat, is quidem nec multo violentus erit, nec tanto cum angore, nec tanto tempore durabit, nec dolorem tam vehementem, & acutum comitem habebit, ut quando à venenis est; & idcirco non ab Foller. in præc. crim. 2. 2. rubr. item, quod forovenenavæ numero quartu. dicebat, vomitum continentum argere venenositatem, licet Guazzin. in tractat. ad def. 4. cap. 5. numero 13. moderari credat itam præsumptionem ex eo, quod vomitus etiam à materia cholericæ in stomacho contenta originem habeat, immo dicatis, & ab aliis quibuscumque materiis, sed in veneno, ut Foller. dicebat, vomitus est continuus, & indefinens, cui assentitur ex nostris Cardan. ubi supra.

28 venenavæ numero quarto. dicebat, vomitum continetum, ob quam minus aptum est comburi; vel dicamus, hoc fortasse habuisse locum in frigidis venenis, ob intentam frigiditatem cordi imperitam. Spumam vero in ore non adeo magnificient Medicis, ut qui sape sepius & in vivis, & in mortuis ex interna causa originem habere sciunt. & notum est, quod de apoplectis, & suffocatis testatum reliquit Hipp. 2. Aphor. 43. hoc est, non revocari in vitam, quibus spuma in ore appetit. Gal. vero 3. de simpl. med. fac. cap. 18. venenorum putrefactentium duo propriæ signa esse dicebat, fætorum venefice, & carnis laxitatem; sed venenum etiam in corpore generari potest, quod putrefactentium naturam æmuletur, & consequenter utrumque in extinctis efficiunt parere possit. Addebat quoque Plin. lib. 2. capite 63. cadavera veneno infectorum, neque

29

ij. G 2

à feris, neque ab avibus degustari; ego id à nemine expertum scio; mirum est, nos homines cæterorum animalium carnes veneno interemptorum comedere, & interdum innoxie, feras vero, & aves nequaquam; sed esto credamus Plinio, ratio ejus rei in promptu est, sed quæ non minus interno, quam externo aptari possit. ex insigni namque putredine a veneno interno, & ex tetricis vaporibus ab externo exhalantibus fit, & feris, & avibus ingens ejus patus abominatio. Quod etiam Lucr. testatus est lib. 6. de ver. nat. infus. his carminibus de cadaveribus loquens peste necatis, à veneno nempe interno :

*Multaque bumi cum inhumata jacent corpora supra Corporibus, tamen altius genu atque ferarum
Aut procul absit, ut acrem exire odorem:
Aut, ubi exsilarat, languebat morte propinqua.*

Et Ovid. 7. Metam.

*Omnia languor habet, sylvis, agriisque, viisque
Corpora fidae jacent, visitantur odoribus ante.
Mira loquar; non illa canes, avide que volucres,
Non cani tetigere lupti:*

magis peculiaris ejus rei ratio esse posset in externo veneno, quia quicunque illud sit, omnem succum, ex quo sapori gratitudine refutare solet, haurit & absumit, spiritus omnes absumendo.

34 Itaque figura hac hactenus in cadaveribus obser- vata, & minus tutu sunt, & non habent fortasse aliquam eorum omnino modam veritatem. An tertia di- cemus, quia ex ipsorum cadaverum distinctione habere licet? profecto non omnia, nec semper, nam exulcerationes, exempli gratia, fundi ventriculi, gula, & intestinorum, earundemque partium sphacelatio, & viscerum contaminatio, corruptio, nigredo, livor, & similia, ex ingenito quoque ve- neno proveniunt, unde miror quomodo ex his tam facile Paræus Chirurgus doctissimus Henrici Terti Galliarum Regis de propinato veneno fidem fecerit, etiam contra Medicorum opinionem, ut ipse enarrat lib. 20. & quomodo his foliis signis fidem habeat Pigræus alterius Henrici, Quarti nitirum Galliarum Regis Chirurgus doctus: nam ego alias in his multa cautela opus esse crediderim, cum, ut dixi, & testatur quoque Fortun. Fidel. lib. 4. de relat. Med. cap. 3. ab interno quoque veneno hæc omnia proveniant. Considerande igitur cum his cate- ras conditions, ut tempus, & duratio symptomatum, & mortis, & cetera supra jam commemorata: nam si quidem cum celeritate adventus symptomatum ab assumptione cibo, præpropera mors sequatur, dehinc cadavere diffusa prædicta apparent, verisimile vix, ac ne vix quidem esse potest, hæc ab ingenito veneno originem potuisse habere; tunc ergo majori cum audacia de propinato veneno determinandum, & erunt hec conjuncta cum mortis celeritate ex fortioribus signis ad id ipsum adminicu- landum.

37 Mortuis insuper ex veneno extrinsecò, si frigi- dum fuerit, sanguis circa cor, & in plomet corde congelatus invenitur, tradente Foref. Obser. lib. 30. Obsrv. 1. in schol. & hoc argumento nixus Con- ciliator de venen. cap. 2. dicebat, argentinum vivum frigidum esse, & haec frigiditate actualiter interdum occidere; probabat id exemplo pharmacopola illius, de quo verba facit, in quo sanguis congelatus repertus est circa cor, & in ipso corde, tamen in cadaverum distinctione plures id ipsum appetit, ab- que eo, quod veneno fuerint extincta.

S V M M A R I V M.

- 1 Certa notitia haberi potest, venenum non esse admini- stratum.
- 2 Morbos apparatus indicat proximam dispositio- nem ad venenum concipendum.
- 3 Effectus causa tribuendus, que magis in promptu ad agendum.
- 4 Accidentia ad febrem subsequuntur, vel cum febre prehendenda ex veneno externo non sunt.
- 5 Febris demonstrat previam putredinem. & metro 8.
- 6 Ad externum venenum non sequitur subito necessario febris.

- 7 Ad venenum internum sequitur febris pestilens, ac licet humores in corpore stabulasse, neque erit in administratum, & externum venenum culpa rejicienda, quia si duæ causæ ad eundem effectum producendum concurrere possint, effectus illi tribuendus, que magis in promptu est, & magis certa, & ubi cauſam habemus evidentem, fructu minus evi- dentem querimus. Rota in novissimis decisi. 701.
- 8 Secundo, ubi accidentia veneni prehendunt fi- mul cum febre, aut febrem ipsam subsequuntur, ma- nifestum indicium faciunt veneni ingeniti.
- 9 Sed quia non omnes ex veneno propinato inter- eunt, immo sunt, ut videor mihi supra ex Cardano retulisse. Contrad. Medic. lib. 2. contr. 10. tral. 5. plures, qui ex veneno, nisi repetatur, non perent, aliquando vero usu evenire potest, ut necesse sit in- vestigare, an quis ex veneno ægrotaverit, nec ne- signa quoque nonnulla adducenda sunt, quibus ejus rei cognitionem aſsequi licet, præter igitur jam commemoratione ante obitum, que etiam hic nego- tio aptari possunt, ante assumptionem scilicet, in assumptione, & post veneni assumptionem; narrant Nicol. Flor. ubi sepe cap. 8. & Ponzett. lib. 2. de venen. cap. 8. & alii, depilationem effici familiarem iis, qui a veneno evadunt, & nunquam, aut tarda admodum pilos illis reſtitui; rationem eam esse volunt, quod vapor venenosus corrodat humorem, ex quo capilli generantur, & interea pori adstringantur. Quod confirmatur experientia adducta superius ex Card. quod mortuis ex vene- no pilis facilè deflant, & abſque ullo nixu integri manipuli eorum evallantur. si tamen ita se res ha- bear, vix credo, hoc omnibus venenis commune esse posse, sed foliis iis, quæ manifestam siccatem in corpore introducent, aut quæ acri ac mordaci ſubstantia donantur, niſi alia in frigidis, cæterisque venenis ejusdem effectus ratio adducatur. sed pro- fecto capillorum deflurium commune est etiam his, qui ex magno morbo convalescent, ut quotidiana experientia docet, quamobrem non minus ab interno, quam ab externo veneno provenire posse existimaverim, niſi quod fortasse in externo, ut dixi, vel nunquam, vel serius admodum pilis repellent, in interno facilius & celerius.
- 10 Cardan. lib. 3. cap. 26, tradit, à veneno relinqui quendam morbum cum dolore vago, & aliis sym- ptomatibus, ut ipse enarrat; fed & hæc ipsa à Gal- licâ lue relicta aliquando scio, quamobrem etiam ad magnos morbos consequi hæc posse, præterim si venenosus fuerint, mihi persuaserim.
- 11 Aliam conjecturam afferunt nonnulli, quod ægri- tudo ex propinato veneno fuerit, atque ea est, si præcedentibus symptomatibus, de quibus supra, & aliis assumptioni veneni præsumptionibus æger in di- turnum ac difficilem morbum, & qui vix de se fi- gnificationem ullam præbeat, labatur, venena enim, quæ administrata non occidunt, noxam insigne- ferunt, transfeunte in diurnos morbos, ut tam- bém, stoliditatem, epilepsiam, & hujusmodi, ut te- stis est inter ceteros Cæſalpin. lib. 3. cap. 7. sua prædicta. Sed neque hæc conjectura adeo urgens est, ut possit esse hujus rei propriæ, quia etiam ad morbos, qui ex ingenito veneno pullulant, hæc ea- dem proigni possunt.

De Veneni ingeniti certitudine, & de signis distinctivis inter unum & aliud, nonnulla reiterantur.

Quæſtio VIII.

Nemo miretur, si eandem pene materiam in hac questione retractare videatur, quam superiori discussimus, cum argumenti difficultas id non modo pati, sed apprime requirere videatur. dixi. 1. mus ergo etiam alias posse haberi certam notitiam, quod venenum non fuerit administratum, hoc est, quod fuerit ex le in corpore generatum, licet nulla certitudo haberi possit, generaliter loquendo, quod fuerit administratum; id quomodo succedere pos- sit, nunc peculiariter demonstrandum.

Primo, morbos apparatus, corpus pravis hu- moribus referunt, ac, ut Medici loquuntur, Ca- cochymnum ante morbi eventum, prava viscera ratio, & ciborum ingestio sua natura concoctioni re- bellum, ac malum siccum gigantium, aut qui ci- te & insigilli corruptioni, ac illi quidem quasi ve- nenosæ sunt obnoxii, indicant proculdubio proxi- man dispositionem ad concipendum venenum etiam de facili, ex improviso, ac de praefenti. nam ubi talis reperitur dispositio, etiam minima causa morbum vehementer prodicunt; exemplum non unum quidem habemus apud Hipp. sed præcipue 5. Epidem. test. 47 adolescentis illius, qui viam af- fermat cucurrit; de quo dicebat Valles. in comm. quod hic cursus nihil mali, aut parum admodum illi artulisset, niſi succorum pravitas in illius corpore af- fusisset, ex qua in malignum morbum, & mortem quoque impegit.

His igitur sic se habentibus, & veneno morbo succidente, causa in promptu erit, venenosos sci-

tral. 5. lib. 2. contr. 10. sitis carentia maximum argumentum est, ægrum venenum non bibisse, & consequenter morbum ex interno veneno esse, & licet addat ille, quod mandragora, & lactuce fucus, & alia fortasse hujusmodi abſque siti interme- re possint, tamen cum hac non nisi in magna ac in- signi quantitate assumptiona occidat, que tamen nec per errorem, neque per fraudem facile affumitur, unde benefici abſque dubio talibus venenis minime uiuntur, recte concludi potest, quod morbus, in quo sitis non adefit, ab interna cauſa venenosæ ori- ginem duxerit, si veneni accidentia compareant. 12 At non existimandum est ex his, scimus etiam inex- tingui-

14 tinguibilem, & clamosam facere vel minimam præsumptionem assumpti veneni, quia sitis accidentis est omibus pene febribus, ac mille aliis morbis præceteris familiarie, nam & dolores, & evacuatione genitum omne consequitur, indicat autem exiccatio.

15 Quinto, contagio præsentis omnimoda certitudine habetur veneni ingentis, atque in hoc quidem signo plurimum fiduciam doctissimi viri: nam Fern. lib. 2. de Abd. rer. caus. cap. 11. Qui venenum, inquit, haufit, aut comitatu morbo laborat, neque habitu, neque contactu alios inquinare potest, qua ratione hi ab Epidemias, & contagiosis morbis distant; assentuntur alii Doctores, & inter ceteros Fortun. Fidel. 4. de relat. med. cap. 3. in fin. advertisemente tamen, hoc de venenis per os administratis intellegi, quia ex venenis externis nonnulla contagiosa sunt, ut venenum canis rabidi, & Drynari serpentis, ex Cardan. lib. 2. de ven. cap. 2. Contagium ergo absque ulla hesitatione probat venenum ingentium; nisi & idem canis rabidi venenum excipias, quod si per os administratur contagiosum quoque esset. Contagium vero palam se prodit, cum plures in eadem domo, seu famili, seu vicinia, aut in eodem loco, immo & in eadem civitate ex contumelie cum aliis agrotis eodem morbo, ac illud symptomatum prehenduntur, si quando ergo quis suspectus de veneno moritur, dehinc autem alias ejus propinquus, affinis, domesticus, vel familiaris, qui in eo morbo cum agro conseruidinem habuit, in eundem morbum nisidem accidentibus concomitantibus labitur, omnem administrati veneni suspicionem tollit, cum contagium hic præfens sit. Eft autem contagium sicut ab uno in alium transiens infectio. Fracast. lib. 1. de contag. & morb. contag. cap. 1. ubi de his plura habes.

19 Sexto, facilis ac citata cadaveris putrefactio monstrat venenum, ex quo mors est secuta, internum fuisse, non externum: nam quæ peste, aut pestilenti febre, aut aliis quibusque morbis ab interno veneno evenientibus extinguntur, facile ac certifice corruptionem experientur. Paratus lib. 21. cap. 20. contra vero corpora extrinseco veneno sublata difficultime corrumptuntur. Cardan. de subi. lib. 12. ita ut talia, quemadmodum ex Seneca Nat. quest. cap. 31. tradit Fortun. Fidel. ubi supra, verminacionem non patientur. ratio autem facili corruptionis in illis, calor putredinalis est, & plurima extra-nea humiditates in corpore stabiles; difficultis vero corruptionis causa in his superiori omnino contraria, siccitas nimis ut veneno introducta, quamquam enim non omnia venena siccata sunt ex sua natura, aut naturaliter siccitatatem inducere apta, omnia tamen id habent proprium, ut sua contrarietate spiritus omnes, quos inimicos præcipue habent, dissipent, & absumunt, unde corpus ab eo, dubio siccum magis evadit, & ex consequenti minus putredini obnoxium; quod vero corpora humidiora facilius, siccioris difficultis corrumptantur, non sapientibus modo, sed vel ipsis insipientibus est notissimum. De hac difficili putrefactione cadaverum veneno sublatorum extat Alexandri Magni exemplum, cuius corpus, referente Q. Curtio lib. 10. de eius gest. nulla tabe ne minimo quidem livore corruptum apparuit, septima jam die ab obitu transacta; ex quo apparuit, quam pro illis faciat hæc conjectura, qui volum, teste Ioanne Monaco in Alexandri vita, falsum esse, ipsum veneno perisse, argumento ducti, quod ejus corpus, nulla adhibita

cura, dies complures in calido loco positum nullam putrefactionem persenserit; immo hoc contra eorum opinionem esse ex supradictis patet. Vnde Plutarch. in ejus vita hanc habuisse refert conjecturam eos, qui crediderunt Alexan. veneno nuisse extinctum.

Septimo, si accidentia morbi, & ipse morbus ultlam servent periodum, vel intermissionem habeant, venenum certe ingentium est. ratio est, quia internum venenum semper in aliquo humore fundatur, ut puta bilioso, pituitoso, melancholico, & sic motu habet ad motum eorum humorum, ut singulis, vel alterius diebus, vel per quartanos circuitus, & tunc exacerbationes facit; at venenum exterum æqualem semper affligit, nec quietem concedit, nisi ex toto; etenim per se ipsum operatur, neque unquam definit operari, nisi ē corpore expellatur, vel à natura exoperetur.

Adducitur præter hæc ad excludendam veneni assumptionem experientia ex materia vomitus. inquit enim inter ceteros Cardan. ubi supra: Si vomitus materia jejunis gallinæ projecta, ab eis sine noxa comedatur, res salva est, non fuisse venenum ullum propinatum; quod si ex tali comeditione constistunt, & agrotent, non modicam suspicionem veneni faciunt; quod si etiam moriantur, in proportione res est, & non modo fuisse venenum propinatum, sed illud fuisse extitallissimum concludunt. Hanc tamen experientiam neque tutam putaverim, neque facilem, quia in usum trahatur. sed effo, fit facilis, & executioni demandetur, tuta tamen non est; primo, quia gallina non minorem fortasse noxam a corruptis materiis internis & venenosis id affec-tuantur, quam à materiis, quibus externum venenum dum dudum propinatum admixtum sit. Secundo, quia gallina plurima venenosa comedunt absque noxa, immo Guainer. de ven. cap. 4. gallinam veneno frumento nutritam non venenari affirmat; itaque poterit gallina innoxio vomitus materiam comedere, & tamen in ea effe admixtum venenum. Tertijs fortasse effet experientia in aliis animalibus, ut in canibus, si ea materia vel per se, vel carnibus, aliquis cibis admixta illis comedenda offeratur; canes enim facillime à quovis veneno leduntur, ut ipsa docet experientia. Possunt & hic nonnulla reiterari, quæ supra quoque eminavimus, ut praesertim nonnullorum accidentium, quæ magis aut minus alterutri ex venenis, interno scilicet & externo familiaria sunt, aut si quidem utrique familiaria sint, uni tamen magis in principio, alteri nequam, aut in alio quovis tempore, ut exempli gratia effet vertigo, quæ quidem exterio veneno magis, interno minus est familiaris; si etiam strangulatio, praesertim in morbi principio, & nulla apparente causa, neque dolore in faucibus & gutture in ejus generis veneno promptissimum symptom est, in interno non ita, aut saltu non in principio, aut si in principio non sine dolore, aliaque causa manifesta in ipsis fauibus & gutture. Simili modo, lingue crastifles, & labiorum, & tumor ædematalus, & livor, & coloris repentina mutatio in veneno profecto externo & familiarissima sunt, & in principio apparent, contra in interno & minus familiaria, & non nisi in processu morbi sepe prodentia, non alter in summa omnia pene accidentia terribilia, & extitalia, ac multa in veneno interno, neque tam subito, neque in primo morbi insultu apparent, in externo vero maxime.

Quæstio IX. De Venenis, & Veneficiis, & aliis ad ea pertinentibus.

Sunt quoque, ut annuimus aliis, accidentia quædam inconjungibilia in veneno interno, que tamen in externo facilmente conjunguntur, ut esset in ipso primo morbi insulfi ventris fluxus cum linguis, & labiorum crastis, vomitus, aliaeque evacuationes in ipso item morbi principio cum tumore adematoso facies, & corporis totius, dyfenteria cum spasmatis difficultate, ardor maximus, & sitis inextinguibilis illico a prima morbi invasio cum sudore frigido, profaciens guttulas cum ventris dolore, & his similia, de quibus vide Cardan. lib. 2. de Venen. cap. 2.

Cæterum, quia interdum ex pravis cibis ingurgitatis, aut portibus, aut similibus rebus etiam prava accidentia pullulant, & nonnulla symptomata, que veneni suspicioem faciunt, illud clarissime distinguunt inter similes casus, & assumpsum venenum, quod in veneno vomitus est perverans, nec sedat morbum, sed fitim, dolorem, & alia mala relinquunt, contra vero in aliis casibus vomitus omnem morbum sedat, dolorem, & fastidium abigit, neque fitim, neque ardore relinquunt, & in summa a vomitu omni ex parte languor cessat, neque vomitus est perverans, aut manea, sed cuncta non multo post tempore quietescunt.

Discutienda restat denique quedam Iureconsultorum presumptio, ex qua probari creduntur in incertum; ea est, quod si plures comedant de eodem cibo, aut bibant de eodem potu, aut si reus ipsum libenter, aut comedenter de idem cibis, & portibus, signum est innocentia; & tunc si unus ex pluribus solus infirmatur cum accidentibus veneni, ceteri, aut reus ipsum nullam laesionem patiatur, venenum ingenitum fuisse credendum. Farin. q. i. 22. in de hom. part. 4. v. 8. Caball. de omn. gen. hom. nro. 635. Guazzini. in tract. de def. rer. def. 5. lib. 1. num. 15. in qua re admittunt Iureconsulti volo, quod non tam de facili ex ea presumptione reum tantum innocentem absolvendum censeant; primo quia evenit interdum, ut pluribus de eodem cibo comedentibus, aut de eodem potu bibentibus, tamen non omnes ledantur, aut si ledantur, faciliter evomentes currentur, ita ut non venenum assumptum, sed superfluo tantum cibo obrutos eos, quis existimat patet in super frigidas temperaturas minus, calidas magis prompte à veneno hoc vel illo pati, vel è contra, ut alii malunt.

Secundo quia vetat, venenum ante, & post cibi assumptionem se Alexipharmacis munire, ita ut nullam noxam ex veneno percipiat? nonne videmus quotidie circulatores, & impostores hæc, & majora praestare? præsumunt quippe se antidotis, & deinde in hominum confusa horribilia venena ingurgitant, domum reveri evomunt, iterumque antidotum affundunt, non proprium fortasse, nam id ut plurimum nullus pretius est. Post autem tantum antidoti veri presumptio contra veneni noxam, ut continuata hominis temperaturam reddat Alexipharmacam, hoc est venenis contraria am refertem, quod in Mithridate Ponti Rege patuit, de quo Appian. Alexand. in Bell. Mithrid. de qua re plura apud Guainerium lege, si liber, citato libro de Venenis. Itaque haec jureconsulti animadversantur, scilicet est, ne in judicando decipiatur.

S V M M A R I V M .

1. *Venenum veneno ressistit.* dicitur num. 3.

2. *Venenorū inter se est quædam Antipathia.*

4. *In curatione unius veneni, aliud venenum propinans res effe homicidium.*

5. *Venena nonnulla pro antidoto sunt contra dia venena.*

6. *Medicus suo curare debet.*

7. *Quenam medicamenta ministrentur non sine periculo.*

8. *Argenti viri duplex usus.*

9. *Argenti viri ejus internus est minus tenuis.*

10. *Cantharidum usus duplex.*

11. *Cantharidum usus in exteriorum undique virus.*

12. *Cantharidum internus usus status non est.*

13. *Sublimatum preparatum purgationis apism, an in se administraretur.*

14. *Antimonii usus an tutuosest. Vide num. seqq.*

An venenum veneno ressistat.

Q V E S T I O IX.

Agitatur inter Medicos hujusmodi quaestio, an venenum veneno ressistat, & videntur pene omnes in affirmativa partem inclinare. Plin. Natur. hist. cap. 2. lib. 27. Concliat. de venen. cap. 3. Alex. Bened. de febr. pestil. c. 7. Matthiol. in Diacor. lib. 6. in prefat. Ponzett. de ven. lib. 1. cap. 12. Ferrus in coroll. de scelop. vulner. in fine lobi. in Aphor. de pest. cap. 5. & Parax. q. decad. 2. Paræus lib. 21. cap. 6. Grevius lib. 1. de ces. c. 1. Est etiam inter Iureconsultos, quem adducant Tiraq de Nobilit. cap. 31. num. 552. ratio eius rei est, quia eodem Parax teste, venenorum inter quædam antipathia est, quia se mutuo expellunt, ac vincunt, unde Lucret. lib. 1. de Rei. Natur. Deinde inimica modis muli si sunt, arque venena ipsa sibi interficiuntur.

Neque Medicis folium id perfusum est, soni fed & plerique magni nominis viris, extatque Aulegantissimum epigramma, in quo casus adulterorum narratur, quo cum marito toxicum propinat, neque crederet esse sufficiens illum interimentum. Hydrargyrum exhibuit, ex quo factum est, ut vir salvis fieret, posteriori veneno primam expellente; quod epigramma recitat ex Medicis Gal. Mart. de doctri. promisc. cap. 11. Grevius ubi sup. & Iordan. de pfe. relatus per Schenck. Observ. lib. ult. tit. de Idiosynras. Facit quoque ad hoc id, quod de Accinito dicitur, nimis illud esse venenum aliquorum venenorum; nam si post aliud venenum afflatur, prius assumptum ex corpore expellit, hominem nequam laedens, vide de hoc Gal. Mart. ubi sup. Ex Poetis autem nostris Torquatus Taffis ceteris merito preferendus lepidissime cecinit in suo poema teat. Cant. 5. stan. 63.

Che fico dall' un' altro veneno
Guardar ne suol, tal' un dall' altro Amore.

Ne vero ea conclusio tangunt pro vera semper, & in omni casu accipiatur, adnotandum ex Ponterto, ubi alias, & Mercurial. lib. 1. de ven. cap. 15. & alias, eam simpliciter nullam habere veritatem, cum non quodlibet venenum cuiuslibet veneno ressistat, immo unum possit aliud potentius reddere, quod patet præcipue in venenis compositis, quemadmodum in medicamentorum solvantum, aliorumque compositione unum aliud roboretur conseruit; itaque non innocens judicandus esset ex mea sententia Medicus, vel quivis alius, qui ut jam exhibuit venenum curaret, novum propinaret quodcumque, ut, 4 fa in curatione cantharidarum exhiberet auri pigmentum, vel in curatione cicuta exhiberet opium, nisi conseruit id ex mea sententia Medicus, vel quivis alius.

S V M M A R I V M

Venenum veneno resfit, dico ut num. 3.
Venorum inter se est quedam Antidotis.

tunc alterutrum concurrat necesse est, si recte secundum venenum administratum fuerit pro curatio-ne prioris; aut nimurum antipathiam quandam u-nus cum altero longa experientia, & magnorum hominum testimonio comprobata, ut exempli gratia Aconitum contra icus scorpionis, de quo Theophrast. lib. 9. p. plor. cap. 19. Plin. Nat. hist. 5 lib. 27. cap. 21. aut Mandragora contra helleborum, de qua idem Plin. lib. 25. cap. 13. Ruell. lib. 3. de Nat. stirp. cap. 11. & ad Cantharides ad canis rabidi morbum, ad Hydropem, & ad alia. Prior ad eo tatus est, ut nihil supra, & in contrarium obloquantes huc pertinaciter condonemus. Posterior minus tatus est, & idcirco non absque culpa adminis-trarentur, vel non debite preparare, vel in superflua quantitate, & constat apud Plinium Natur. his-tor. lib. 24. cap. 4. in fin. Egyptum Medicum can-tharidarum administratione cum Cossinum Equitem Romanum Neronis familiarissimum. Lichene correptum curare vellet, cum sulfure, unde jure Plin. carum usum suspectum habet. Quod etiam facit Gal. in 4. Avic. adductus per Rodericum a Fon-conf. 29. qui & de Med. meminit, quod cantharidibus diu sulfure, unde jure & ab eodem Roderico tale medicamentum repudiat, quin etiam ex recentioribus Bacc. in proleg. de venen. alias enarrat causas quorundam ex Cantharidis pro medica-mento adhibitis periclitantium, unde non solum per os ille exhibere timet, sed exterum quoque uitum non omnino turum exigit. tamen si quando per os exhiberentur, maxime inspicienda esset quantitas earum, quae non tanta debet esse, quantum defi-derat Hipp. lib. de intern. aff. circa medium, quatuor nimurum; immo neque trium, ut lib. de rat. vñl. in fin. sed multo minor, aut nulla, nisi summa urgente necessitate, male enim nonnullis successisse ejusmodi ex experimentia, ipse ego scio. His addendum erat utrumque veratum, ex quo binos agrotos perisse narrat Benivens de Abd. cap. 51. & seq. hoc tam-en debite preparatum, aut ex extracto parato, ego nullum nocumentum afferre vidi.

7 Sed hic aperte queri potest, quamnam medica-menta minus tuto administrare Medici soleant, ex quorum illius saepè leprosum non contemendum no-mentum, & mortem interducent agrotis suis ad-ducunt; utrum autem aliqua poena hujusmodi Medi-cis sit infligenda, luceo confutari determinat.

Relinquunt autem nonnulla inter purgantia, que cum venenosa quidem per se sunt, & violenta ope rationis, tamen optime correcta Medicis in usu quotidianis sunt, ut Scammonæ, Colocynthis, Her-modactyl., Helleborum, & pleraque alia, de quo-rum usu, & correctione, Mel. lib. 2. de simpl. purg. & ex recentioribus pluribus, inter quos satis fit Wecher. in suo antist. Spec. quemadmodum etiam alia conti-cebo alterius generis à purgantibus, ob eandem ipsam causam, quotidianum nimurum usus diligenter præ-gressa correctione. Primo igitur sese offert argen-tum vivum, cujus duplex usus, internus & externus: de interno jam supra quæstione sexta dixi, esse mi-nus tutum, & idcirco si quis illud temere propina-vert, non ab omni poena immunis esto. Vtum ex-ternum in questionibus pro morbi Gallici cura, re-ceniorum multi laudent, & ego quidem doctos nonnullos admisso scio; ego expertus non sum, quia aliorum experientias animadvertis, adeo pe-riculi & molestarum plenas consideravi, ut ab eo me omnimodo abstineat in animo fixerim meo; ab aliis non temere, sed rationabiliter in usum conve-catum, nec laudo, nec vitupero, non dubium autem est, peccati magis reum esse eum, qui per os exhibet, (nil id sublimatum esset, ac dulcificatum, in pillulaque digestum, ut infra) quam qui inunctionibus utitur, in cerasis vero ad omnes tumores dissolven-dos à morbo Gallico præcipue excitatos, nullum affecte periculum notavi, sed cum maximo successu adhiberi. Quod tamen de inunctionibus dixi, ita moderandum, ut in Gallico morbo, & aliis contumacissimis infirmitatibus, audacter in usum sint con-vocanda, quippe cum ipli peccantes humores mali-gna qualitate imbuti, ipli Hydrygræ vim omni-no refrangant, licet tandem ab ejus virtute edo-men, ut multis patere potest experientia. Can-tharidarum quoque usus duplex est, externus & in-ternus, externus ad vesicandum in morbis, ubi ab

alto ad cutem, & ambitum corporis venenatas, seu qualecumque materias trahere oporteat; ubi somnus inexpugnabilis fatigat; ubi frigidi ac longi vigent morbi; internum ad urinæ difficultatem, & ad canis rabidi morbum, ad Hydropem, & ad alia. Prior ad eo tatus est, ut nihil supra, & in contrarium oblo-

quentes huc pertinaciter condonemus. Posterior mi-

12

ipis brutis, que inter cetera viribus magis pollut apprime fugiendum; nam relinquo plures historias eorum, qui ex talis medicamentu illu periere, ex variis auctoribus, quas in unum congetas habes apud Schenck. Observ. libro nñl. tit. de venen. ex fossil. & metall. ac silentio quoque involvamus plures casus eorum, quos ego ipse scio ab ejus illu, vel male ha-buisse, vel vitam cum morte commutasse; sed de notario vicino meo mentionem habere per eft, qui non multis ab hinc diebus, cum veteres obstruc-tiones hoc medicamento tollere studebat, se ipsum spa-tio trium dierum sustulit; & de Aromatario amico memini, quod cum ad levando ventris dolores, quo equus propinquus mei vexabatur, antimonium pro-pinascat, viginti quatuor horarum intervallo illum occidit. Itaque ego quidem non video cur hac, & similia ab iis, qui rebus hujusmodi presunt, non modo impune prætergredi permittantur, sed etiam exhibendi licentia concedantur, quae tamen nullo modo concedi deberet, nisi doctis, & in arte consummatis viris, qui & hac ipsa, & multo pejora medica-menta, si pejus illum antimonio reperire, debite præparata, suo loco & tempore, convenienti mor-bo, statim, ac temperamento exhibentes, tuto sanitatem procurant, & omnia caute administrant.

S V M M A R I V M.

- 1 An dentur venenacerto die interimenta. vide numero tertio.
- 2 An dentur venena, que non illico, sed multo post tempore ab eorum administratione occidunt. vide num. seqq.
- 3 Rabidi canis venenum non illico, sed multo post tempore occidit.
- 4 Interna venena post longum tempus ab eorum genera-tione occidunt, interim vero in corpore lat-ent.
- 5 Venerorum actio arte citari, aut retardari potest. & num. seq.
- 6 Actio veneni ex affumentis dispositione, interdum sollicitatio, aut retardatur.
- 7 Venenorum actio arte citari, aut retardari potest. & num. seq.
- 8 Actio veneni ex affumentis dispositione, interdum lat-ent.
- 9 Venena ad certum diem interimenta dantur. & num. seq. dicitur ibid.
- 10 Venena ad certum diem interimenta dantur. & num. seq.
- 11 Venena administrari possunt, que conjecturaliter hoc aut illa tempore occidunt.

An detur Venenum ad tempus.

Q V E S T I O X.

QVarum Medicis, an dari possit venenum ad tempus, ac maxime in ea quæstione explicanda hascit, et vero ejus questionis duplex sensus, unus an dentur, vel dari possint venena, sive illa naturalia, sive artificialia existant, que certo die, ac tempore pro administrantis voluntate non ante, neque post occident, alter, an dentur venena, quorum actio, vel ex sua natura non illico, sed aliquanto, aut etiam multo post tempore appareat, vel quæ arte, ac præparatione retardari ita possint, ut si alias hominem spacio vñis diei, vel duorum, aut trium, aut plurium sulfurent, arte ac præparatione ita tarde operentur, ut multo post quam deberent interimenta, mortis culpa non in venena rejiciatur, sed in morbum aliquem. Negant plurimi, ac potiores conclusionem in priori sensu. & vide Parad. 10.

medi-

Quod ergo arte venenorum quoque actio aut citari, aut retardari possit, ex iisdem exemplis, a liisque dicere licet; nam ad retardandam furiosam, ac celarem scammoniam actionem variarum rerum admixtione utimur, ut docet Mefues ibi, ac præcipue ejus decoctione in malo cotoneo; contra ad citandam pigritudinem Turbith in dejicio ter-tiam zingiberis partem admiscemus, sic & ob eandem caulfam Agaricum tertia similiter parte ejusdem falsi excipiimus, & Aloë ad eundem finem admixtione specierum ad purgandum sollicitamus. Neque admixtione solum variarum rerum, ac debita præparatione retardatio, aut citatio operationis

medicamentorum fieri solet, quod etiam demonstratur à Galeot. Mart. de doct. promisc. cap. 12. sed ad eandem intentionem juvat ipsum medicamenti exhibendi forma, solidane sit, an liquida, an confitentia medicocris, cum in forma solida tardius, in liquida cito, in medicocris, medicocris tempore operentur. A similis ergo concludentissime probatur, posse venenorum actionem artis ministerio & sollicitari, & retardari, pro assumentis, aut exhibentibus voluntate. Assumentis quoque dispositio in causa interdum est potest, ut actio veneni, seu medicamentis acceleretur, vel retardetur, quippe cum manifestum sit, multa ad hoc corpus disponere, ut temporis constitutionem, temperamentum, æatem, regionem, vite institutionem, & alia his similia, unum enim, idemque medicamentum, ut exempli causa scammonea, eadem quantitate ab eodem viro assumpta tempore calido citius, frigido serius, exate juvenili facilis, difficultus & tardius in senili operatur, & sic de ceteris. Illud unum ex Cardano lib. 2. de subtilitate hic admotabo, nimur, venena ad tempus neque cor, neque cerebrum, neque vescicam lacerare, sed vel pulmonem, vel jecur, vel ventriculum, crediteque insimil, nonnulla venena naturalia tempora esse; tamen id quod dicit, haec neque cerebrum, neque cor lacerare, nescio quam veritatem habeat, cum maxime ex tardis venenis confest homines hec tanta fabri absunt, & aliquando etiam infatuatos sensim deficere.

Venenumvero tota dubitatio est de conclusione in priori sensu lumpa, quam licet non modo negant omnes supracitati Auctores, sed etiam tanquam fabulosam derideant, non sedunt tamen clasci viri, ac illi quidem doctissimi, qui in eam inclinarent, illamq; tueantur, inter quos Nicol. est summa 4. tract. 4. cap. 2. dist. 4. Carrar. in questi. ad hanc rem dicata, posse post tractationem Conciliatoris de ven. conclus. 2. & 3. Marcell. Donat. libro 6. hist. mirab. cap. 1. Galeott. Mart. de doct. promisc. cap. 12. Cardan. Contrad. Medic. lib. 2. tract. 5. contrad. 9. & lib. 1. de venen. cap. 25. Amat. Cent. 2. Coras. 65. ex quibus Nicol. Carrat. & Cardan. non modo admittunt venenum, 11 quod tali aut tali tempore, non multa post aut ante rea occidat, sed etiam ita determinato, ut non ante, nec post determinatam horam, aut momentum operetur; quod tamen ego tam fabulosum existimo, quam quod maxime, etiam supponant mihi, quod componere tale venenum (nam similia non nisi composta sunt) perfecte, & undeque tam Medicina, quam Astrologie scientiam calleat. Est & inter Iureconsultos Ptol. Grilland. jam superius adducit, qui loco citato questi. 3. num. 30. huic sententia subscrive videtur; quinno habuisse se præ manibus maleficos testatur, ex quorum confessionibus palam illi factum est, venena ita temperari posse, ut secundum benefici voluntatem determinatio die occidant, atque infim modum illus tradidisse narrat, quo venena ad eum finem temperari valent, quem tamen ipse iure optimo reticuit.

12 Ego, quod perfectus Medicus etiam Astrologiae non habeat consummatam peritiam, tale componere posse venenum, ut conjectura assequatur, assumentem hoc aut illo tempore peritum, non majorere habere difficultatem credo, quam habeant alia quamplura in arte Medica, quippe quæ plurima, ne dicam omnia sola conjectura assequatur. Si ergo Medicus eruditissimus & exercitatus cognitam habeat assumentis naturam, æatem, tempera-

mentum, constitutionem corporis, & alia id genus, componere poterit tale venenum, ut hunc intra sex mensis exempli gratia occidat, si modo interim nihil ali extra adveniat, quod mortem retardare, aut accelerare posset, ut effet si hic notum habens le venenum assumptum, antidotis contrariis uteretur, aut si ex procatarctica aliqua cauca, aut alia quacunque in novum morbum incideret, qui illum ante constitutum tempus vivis cedere cogerer, sed pro Iureconfusis id scire sufficiat, dari venena temporanea;

9 potest, ut actio veneni, seu medicamentis acceleretur, vel retardetur, quippe cum manifestum sit, multa ad hoc corpus disponere, ut temporis constitutionem, temperamentum, æatem, regionem, vite institutionem, & alia his similia, unum enim, idemque medicamentum, ut exempli causa scammonea, eadem quantitate ab eodem viro assumpta tempore calido citius, frigido serius, exate juvenili facilis, difficultus & tardius in senili operatur, & sic de ceteris. Assumentis quoque dispositio in causa interdum est potest, ut actio veneni, seu medicamentis acceleretur, vel retardetur, quippe cum manifestum sit, multa ad hoc corpus disponere, ut temporis constitutionem, temperamentum, æatem, regionem, vite institutionem, & alia his similia, unum enim, idemque medicamentum, ut exempli causa scammonea, eadem quantitate ab eodem viro assumpta tempore calido citius, frigido serius, exate juvenili facilis, difficultus & tardius in senili operatur, & sic de ceteris.

S V M M A R I V M.

- 1 An unum idemque venenum quoquaque modo administratum, occidere possit.
- 2 Quidam venena non nocent gustatu, sed in vulnere.
- 3 Venenorum non eadem ratio cum extra adhibentur, & cum intra adhibentur.
- 4 Venena exterius admota nullum habent effectum. Contra numer. 13.
- 5 Fontem vel puerum veneno insidens capite punitur.
- 6 Venenari per concubitum quis non potest.
- 7 Venenum solo ofuscatur occidens non datur. Contra numer. 12.
- 8 Homo venenari potest per omnes sensus.
- 9 Nonnulli oculis ofuscantur alios conseruentur.
- 10 Venenum, quod super carbones injectum abstinet occidit.
- 11 Fumus quorundam lignorum venenatorum homines occidere potest.
- 12 Venenandi modus per vestium infectionem non est vanus. & numero seq.
- 13 Corpus transpirabile existit, & medianibus arteriis, obvia omnia ad se allicit.
- 14 Ephippia, Octree, subfilia, spades, & huiusmodi res venenariae possunt. & num. seq.
- 15 Fortius eventus nobis multa falso pro veris imponunt.
- 16 In venenis exhibitis una salutis, ut quamprimum extracorpore detrahantur.
- 17 Venena per clysteres raro administrantur.
- 18 Venena per clysteres administrari possunt.
- 19 Venenum per clysteres administratum, non potest in eadem quantitate occidere, quia occidit, cum per os assumitur. vide num. seq.
- 20 Fontem, flumen, aut puerum venenari non posse, credit Baccini, rationem vide num. seq.
- 21 Selenis confusa Plutis fleuius Eleboru infectus. & alias historias vide ibid.
- 22 Aqua per plumbos dulcis decurrunt, noxia est.
- 23 Ars imitari potest naturam in venenorum aquas.
- 24 An endem effectum promittat idem venenum per os assumptum, ac de foris adhibitum.
- 25 Non omne venenum, quod per os assumptum occidit, ab extra admotum occidere potest, sed contra, quod de foris adhibitum occidit, multo faciliter occidit per os exhibitum.

Venendandi qui modi possibles,
qui non.

Q V A E S T I O XI.

I

Llud unum à Iureconsultis in venenorum consideratione prætermissum reperio, atque id qui-

dem immerito, cum magni momenti res existat, nimur an unum idemque venenum, quo cunq; modo administratum, nocere possit, ut an idem venenum tam intus, quam extra administratum, pari modo noceat, dubitandi vero occasionem non modo quotidiana experientia exhibuit, sed etiam doctorum hominum testimonia; nam Cels. sua med. lib. 5.

cap. 27. dicebat, esse quedam venena, quibus precipue venatores utuntur, quae non guttæ, sed in vulnere recent. eodem quoque pacto Galen. lib. 3. de tem-

3 per. cap. 3. class. 1. venenorum non unam eademque esse ratione docebant cum exteriori applicantur, & cum interiori assumentur. siquidem, dicebat ipse, quemadmodum que intro assumpta perimunt, de foris tamen administrata non nocent, sic neque que de foris admota occidunt, intro assumpta idem praefiant: & quanquam haec posteriore ejus sententia partem impugnat Cardan. lib. 1. de venen. cap. 18.

acceptat tam priorem, cui etiam assentuntur alii. ut Ponctz. lib. 1. de venen. cap. 5. Grevin. lib. 1. de venen. cap. 1. Bacc. in prolegom. venen. cap. 14. quin etiam hic Galeno in utraqua parte assentitur, cum cap. 10. art. 4. voluerit. scorpions vel vipera venenum per os assumptum non nocere; cum ergo id adhuc in quaestione sit, omnino ab ea excludendum, ne dato casu,

quod quis veneno per os exhibito, quod de foris solum admotum nocere presumatur, & tamen affumente e vita sublatu, veneficus tanquam infusus absolvatur, cum condemnari tanquam reus debusset, si tale venenum id potuit efficere, vel si minus potuit, cum tanquam insomni absolvendus fuisset, per errorem tanquam reus dannatur.

Præterea multa jactantur de venenis ab extra admotis, quæ plerique impossibiliter videntur, immo inter Medicos Bacc. loco supra cit. cap. 14. venena exteriori admota nullum habere effectum autem abat: alios tam maxime perfulat etiæ de modo effectibus venenorum, cum ab extra adhibentur, quibus addo Iureconsultorum autoritatem, inl. item obliteris.

5 si quis per vim, ff. ad. 1. Aquilian., in qua poenas indicunt his, qui inunctionibus aliquem venenaverint; qui venenandi modus, neque executione facilis, neque sua apud nonnullos est. capite infusus, plement, qui fontem vel puerum veneno inficeret, ut per Carter. in questi. crimin. 5. Homicidium. num. 98. Farinac. questi. crimin. 122. part. 1. num. 12. Caball. de omni gen. homin. num. 602. Quod & ante illos Plato facit, 4. de legibus, vñfus finem, iuspeca tamen est haec venenandi ratio, & apud Baccium impossibilis, ut testatur ille in prolegom. de venen. citato cap. 1.4. qui neque per concubitum, ut jactatur, fieri posse credit, ut aliquis venenetur; cum tamen contra extet de ea re Plin. testimonium lib. 27. num. hist. cap. 2. qui assentuntur ex recentioribus Mercurial. & Crato apud Schenchi. lib. 7. Olfervia. tit. de contagiis venenatis. Imo narratur ab eodem Schenchi. lib. 4. iii. de Pene & Proprio, fuisse juvenculum meretricem, quæ omnes cum ea concubentes ita contaminaret, ut illis à coitu illis liveness putula in glande orirentur, quæ paucis horis pudendum artum ita corrodebat, ut sola amputacione & utrione sanaretur: hoc autem illi non ex Gallico luce, sed ex venenata natura evenisse firmarunt Romani Medici, quibus negotium datum est mulieris inspicienda. Ferunt quoque præter puellam Alexand. Magno, si recte memini, donum datam, quæ concubitu homines venenabat, Ladislaus Neapolis Regem per concubitum fuisse venenatum. Tarcagni. lib. 57. Venenum item, quod

Quæst. ventura mihi quando da t'no, &c.

ubi inter alia haec habentur:

Che dal destr' occhio, anzi dal destr' sole
De la mia donna al mio destr' occhio avvenne
Il mal, che mi dilecta, e non mi dolo.

De ea re fortasse intelliguntur Legumperitum, cum dicunt, quod si habent oculos urentes, ac folo aspergi alios infictere. Mart. de Arles de supersit. num. 36.

His ergo reliquis, de ceteris venenandi modis differendum nobis est, narrat Nicol. & ex eo repetit Mercurial, apud Schen. Olfervia. lib. 7. tit. de venen.

Franciscum Ordelafium venenum habuisse, quod per carbones injectum circumstantes occideret: 10

hunc modum faciliorem esse, quam per simplicem odoratum, nemo esse debet, qui ambigit; sed quid ad hac configimus? Fumum carbonum multos sustulisse quis ignorat? & idem Nicol. summa 4. tract.

4. cap. 5. dicebat fumum quorundam lignorum venenorum, ut Oleandri venenare hominem posse; ac Petrus Martyr in suo summario de Occidentibus Indiis, de arboribus quibusdam meminit, quarum fumus exitialis sit: Sed & ipsi Iureconsulti de occidentibus fumis corrupto mentionem habent, Capolla de Servis, rustic. prædictor. lib. 2. c. 43. n. 5. notandum tamen, difficile videri, quod fecuta morte hoc modo Reus extraordinarie puniatur, nam potius summo supplicio afficiuntur, & idcirco I. scilicet orationes. ff. de extraord. crimin. sub ipso tit. non hoc fortasse dicit, neque legendum, fumo, sed fimo, inquit enim, veluti si quis fimo corrupto aliquem perfuderit, tunc, luto oblinierit; ex legg. enim declarantur præcedentibus tum Glossa utrumque legas. Cur ergo & venationem per odoratum non admittamus, ego quidem non video, nam nullam differentiam inter haec, & simplicem odoratum invenio, nisi majorem & minorem crassitatem, seu tenuitatem vaporum ad cerebrum sece elevantium; at tam in tenuibus quam in crassis vaporibus venenositas recipi potest.

De nonnullis vero que odore interficiunt, membrinunt aliqui, ut Lucret. lib. 6.